

KUNST EN RECHT: STATE OF THE ART

Wealth Structuring is een belangrijke activiteit van de private banker, ook van Nachenius Tjeenk. Daarbij kunnen kunstvoorwerpen, zelfs een kunstcollectie een rol spelen. Het belangrijkste aspect daarvan is ongetwijfeld het esthetische genot van de kunstvoorwerpen: de eigenaar kan het prachtige schilderij aan de wand van de eetkamer iedere dag bewonderen. Dat geldt, met respect, toch echt minder voor een effectenportefeuille! Een bijkomend voordeel van een goed opgebouwde kunstcollectie is dat verantwoorde aankopen niet ten koste hoeven te gaan van een goed rendement. Integendeel, de voortdurend stijgende prijzen op de kunstmarkt maken het mogelijk om zowel in esthetisch als in financieel opzicht uitstekende resultaten te bereiken. Bovendien wordt een echte kunstcollectie jaarlijks niet belast, zoals uw effecten wel.

Reinier W.L. Russell

De kunstliefhebber wordt echter op tal van manieren, dikwijls onverwachts, geconfronteerd met het recht. Dat begint al bij de aankoop van het kunstvoorwerp, maar dat blijft voortdurend het geval, ook gedurende de hele tijd van het bezit en zelfs bij de overdracht ervan. Beginnen we met de aankoop. De eerste mogelijke bron van ellende is daar de miskoop van een ondeskundige koper of door een niet professionele verkoper. Maar ook andere problemen kunnen spelen bij een aankoop. Koopt men van de kunstenaar zelf, van een galerie, van een kunsthandelaar, op de veiling? Het maakt nogal wat verschil. Dat de koper op een veiling opgeld betaalt (waarbij BTW soms inbegrepen, soms apart verschuldigd is), weet de koper meestal wel. Maar kent hij ook de gevolgen van de Zevende BTW-Richtlijn van de Europese Unie? Voor Nederland komt die er over het algemeen op neer, dat het veilinghuis, dat meestal als lasthebber voor de inbrenger optreedt, slechts over het opgeld BTW hoeft af te dragen, maar in andere landen kan dat weer geheel anders zijn.

Oorlogsbuit

Koopt iemand niet rechtstreeks bij de kunstenaar, dan wordt hij bovendien geconfronteerd met het bestaan van het zogeheten volgrecht. Het gaat weer om een uit Brussel afkomstige regeling. De maker van een kunstwerk heeft een onvervreemdbaar recht op een gedeelte van de opbrengst van iedere

volgende verkoop, wanneer er, hetzij als koper, hetzij als verkoper een kunsthandelaar bij betrokken is. Bij een verkoopprijs tot € 50.000,- bedraagt dit volgrecht 4%, daarboven minder. Bovendien mag men niet zomaar alles kopen. Kunst geldt als expressie van de nationale identiteit. Busken Huet sprak al van Nederland als 'het land van Rembrandt'. Daarom kennen tal van landen beperkingen aan de verhandelbaarheid van topstukken. Voor Nederland is dat de Wet Behoud Cultuurbezit, die iedere verkoop van op de bij die wet behorende lijst bindt aan toestemming van de minister. Zelfs zijn er tal van internationale verdragen, die in het bijzonder de verhandelbaarheid van oorlogsbuit beperken.

Naakt

Heeft men eenmaal een kunstwerk in eigendom, dan houden de juridische problemen nog niet op. Het is en blijft een kunstvoorwerp en dat betekent dat de maker zich tegen ieder aantasting of verandering ervan kan verzetten. Ook al is iemand eigenaar: hij mag niet zomaar een snor schilderen op het portret of een broekje schilderen op een naakt, zoals een Duitse dame al aan het begin van de vorige eeuw moest ervaren. Misschien moet het schilderij ook worden schoongemaakt of gerestaureerd; dan verdient het contract met de restaurateur zorgvuldige bestudering. Per slot van rekening krijgt hij een voorwerp van grote waarde onder handen en verricht hij daaraan tal van handelingen, die, indien ondeskundig uitgevoerd, grote schade kunnen berokkenen.

Schade

Daarnaast is de verzekering nog een heel punt op zichzelf. Het ligt voor de hand, de kunstvoorwerpen onder de inboedelverzekering

te brengen, maar al spoedig loopt de kunsteigenaar tegen grenzen aan. Veel verzekeraars wensen aparte opgave van kostbaarheden. Boven een bepaald bedrag eisen zij speciale veiligheidsmaatregelen. De meeste juridische problemen komen echter aan de orde wanneer het gaat om het verzekerde bedrag. Onderverzekering leidt tot heel vervelende gevolgen en tot een beperking van het uit te keren bedrag. Nog ernstiger is het geval van oververzekering. Per slot van rekening behoort een verzekerde niet meer vergoed te krijgen dan zijn werkelijke schade. Men spreekt in dat verband van het indenniteitsbeginsel. Als de verzekeraar vermoedt dat de verzekerde opzettelijk een te hoog bedrag heeft verzekerd, kan hij de uitkering geheel weigeren. Ieder bedrag van de kant van de verzekerde leidt immers tot nietigheid van het verzekeringscontract: *fraus omnia corrumpit*.

Daarom bevatten verzekeringspolissen voor kostbare kunstvoorwerpen dikwijls een clause met betrekking tot de wijze waarop de waarde van het verzekerde voorwerp in geval van een verzekerde calamiteit uiteindelijk zal worden vastgesteld. Ook kunnen partijen uitdrukkelijk akkoord gaan met een aangenomen waarde van het voorwerp. Een dergelijke overeenkomst is (andermaal: behalve in geval van bedrog) bindend voor beide partijen. Een apart probleem rijst nog, wanneer het kunstwerk te leen gevraagd wordt door een museum voor een bepaalde tentoonstelling. Ook daarbij speelt de verzekering, ook tijdens het transport, een belangrijke rol.

Afscheid

Ten slotte: er komt een moment dat de eigenaar van zijn kunstvoorwerp afscheid zal moeten nemen, hoe zeer hij er ook aan gehecht is. In beginsel worden bij overlijden van de eigenaar kunstvoorwerpen niet anders behandeld dan andere vermogensbestanddelen, maar zelfs hier is al een begin van een bijzondere regeling. Het Europees Parlement heeft al in 1999 een resolutie aangenomen waarin wordt gepleit voor een regeling van de successierechten in die zin, dat de erfgenamen niet de hele aanslag contant hoeven te voldoen, maar voor minstens een gedeelte van de verschuldigde belasting kunnen volstaan met inbetalinggeving van kunstvoorwerpen. Onderhandelingen met de inspecteur zijn daarvoor echter noodzakelijk.

Kunst en recht ontmoeten elkaar op vele punten. Aan de hand van concrete casus' uit de praktijk heeft Russell Advocaten (behoudens de hiervoor geschetste problematiek) enkele aspecten van kunst en recht uitgewerkt voor eenieder die in kunst is geïnteresseerd in een tweetal boeken; De

Regelen der Kunst II en III. Beide zijn bij Russell Advocaten te verkrijgen. De conclusie kan kort zijn. Bij Wealth structuring verdient de aanleg van een kunstcollectie speciale aandacht, want een goed opgebouwde collectie maakt het mogelijk om zowel in esthetisch als in financieel opzicht uitstekende resultaten te bereiken. Dat is een unieke combinatie, maar daarvoor is naast gedegen kennis van kunst en markt goed juridisch advies van een gespecialiseerde partij onontbeerlijk.

Russell Advocaten is gevestigd in Amsterdam. Naast een belangrijk specialisme op het gebied van kunst en recht voert het kantoor een dynamische en internationale ondernemingsrechtelijke praktijk. Daarbij wordt opgetreden voor onder meer (middel-) grote (familie-) ondernemingen in de retail-, food/non-food-, ICT-en vastgoedsector en vermogende particulieren. Het kantoor staat cliënten ook bij in hun dagelijkse bedrijfsvoering, bijvoorbeeld door (boardroom) counselling, waardoor juridische problemen niet alleen kunnen opgelost maar vaak ook worden voorkomen.

Contactpersoon: Reinier W.L. Russell

Adres: Reimersbeek 2, 1082 AG Amsterdam

Telefoon: + 31 20 301 55 55

Fax: + 31 20 301 56 78

Website: www.russell.nl